

СДРУЖЕНИЕ „АМАЛА – ПРИЯТЕЛИ“
ASSOCIATION "AMALA – PRIATEL"

ФОНДАЦИЯ ЕКИП

ИНИЦИАТИВА „РАВНИ ПРАВА – РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ“ СЕ ИЗПЪЛНЯВА В РАМКИТЕ НА
ПРОЕКТ „ПРАВА И ЦЕННОСТИ“ И Е ФИНАНСИРАНА ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И
„РАБОТИЛНИЦА ЗА ГРАЖДАНСКИ ИНИЦИАТИВИ“ (ФРГИ)

РЪКОВОДСТВО “ВРЪСТНИЦИ ОБУЧАВАТ ВРЪСТНИЦИ”

„Този документ е създаден в рамките на инициатива “Равни права-Равни възможности”, финансирана от Европейския съюз и фондация „Работилница за граждански инициативи“ (ФРГИ). Изразените възгледи и мнения са единствено на автора(ите) и не отразяват непременно тези на Европейския съюз и ФРГИ. Нито Европейският съюз, нито ФРГИ могат да бъдат държани отговорни за тях.“

ФОНДАЦИЯ
РАБОТИЛНИЦА
ЗА ГРАЖДАНСКИ
ИНИЦИАТИВИ

покрепяме инициативните

СЪДЪРЖАНИЕ

	СТР.
ВЪВЕДЕНИЕ	
I. ОБЩА ЧАСТ	
1. Какво представлява метода “Връстници обучават Връстници”	05
2. Основни ценности на ЕС	9
3. Права на човека	12
4. Равенство, разнообразие и пиробцаване	15
II. СПЕЦИАЛНА ЧАСТ	
1. Въведение	17
2. Видове активни методи, които могат да бъдат използвани по време на обученията	19
3. Създаване на обучителна програма	23
4. Как да говорим пред своите връстници	27
5. Съвети за добро представяне	29
6. Как да подготвим визуална презентация	31
7. Умения за водене на групов процес	33
III. УПРАЖНЕНИЯ И ИГРИ	36
БИБЛИОГРАФИЯ	67

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящото ръководство се издава в рамките на инициатива „РАВНИ ПРАВА – РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ“ изпълнявана в рамките на проект „Права и ценности“ от Сдружение „Амала-приятели“ гр. Дупница в партньорство с Фондация ЕКИП.

Целта на ръчника е насочена към развиване на умения за планиране и реализиране на програми за обучение в рамките на подхода "Връстници обучават връстници". Очакваме, че след проведените обучения младите хора ще бъдат по-самоуверени, ще имат компетенции да бъдат треньори на връстници и ще притежават умения да планират и реализират обучителна програми.

Материалите в ръководството са подбрани и адаптирани от съставителите и са предназначени за млади хора-обучители. Източниците, ползвани при изготвяне на материала са посочени в края му.

Съдържанието е разделено на две части - обща и специална.

Общата част съдържа теми представящи Европейските ценности и правата на човека, информация за равенството, разнообразието и включването, приемането на многообразието в обществото/ социална, образователна и културна равнопоставеност, дискриминацията и езика на омразата.

Специалната част включва теми свързани с прилагането на метода "Връстници обучават връстници". Тя цели да помогне учителите при планиране на обученията и избор на обучителни теми, интерактивното и увлекателно водене на обучителните сесии, подготовката на добра презентация. Така също в тази част се съдържат съвети свързани с уменията за презентиране и техники за въздействие върху разнообразна аудитория.

Изключително полезна секция е тази с упражнения и игри съотнесени към основните теми за права и ценности на ЕС, които могат да бъдат използвани от учителите.

I. ОБЩА ЧАСТ

1. КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА МЕТОДА "ВРЪСТНИЦИ ОБУЧАВАТ ВРЪСТНИЦИ"

В контекста на настоящия наръчник обучението чрез връстници е процесът, в който добре обучени и мотивирани млади хора извършват неформални или организирани образователни дейности с млади хора, близки до тях по възраст, произход или интереси. Тези дейности имат определен срок и са предназначени да развият у младите хора знания, нагласи, убеждения и умения, за да могат повишат знанията си, да променят убежденията си и да развият умения в сферата на човешките права и защитата от дискриминация.

Обучението чрез връстници може да се осъществява в малки групи или чрез индивидуален контакт в разнообразна обстановка: в училища, университети, клубове, църкви, на улицата или навсякъде, където се срещат младите хора.

Ето някои примери на дейности, представляващи обучение чрез връстници:

- организирана сесия с ученици в средното училище чрез прилагане на интерактивни техники като викторини, ролеви игри или разкази;
- театрално представление в младежки клуб, последвано от групова дискусия;
- неформален разговор с млади хора в дискотека на тема различни видове поведение, което може да изложи здравето им на риск. В хода на този разговор младите хора могат да получат информация и практическа помощ.

ДЕФИНИЦИЯ

Връстник е човек, който принадлежи към същата социална група като друг човек или група. Социалната група може да се базира на критерии като възраст, пол, полова ориентация, професия, социално-икономически и/или здравен статус и т.н.

Обучение е понятие, което обхваща развитието на знанията, нагласите, убежденията или поведението на даден човек като резултат от процеса на учение.

Това ръководство представя конкретен модел за организирани обучения по проект "Равни права - Равни възможности" и включва обучения, проигравания, казуси, обсъждания и пр., предназначени да бъдат водени от младежи.

Усвоените умения могат да бъдат прилагани в много и различни случаи и формални и неформални младежки общности.

Групата на връстниците има голямо влияние върху начина по който младежите постъпват. Връстниците се превръщат в по - важния социализиращ фактор, с чиято помощ можеш да се подготвиш за света на по - възрастните. Позитивната група и успешния лидер могат да повлияят върху поведението на връстниците си в много по - голяма степен отколкото доминиращия възрастен.

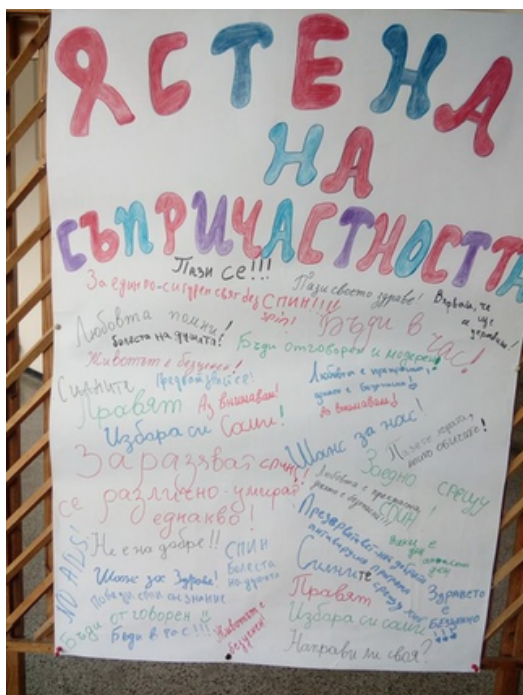
Младите хора, които ще обучават своите връстници, трябва да се ползват с доверието на техните връстници, тъй като това е много съществено за успеха на подхода „връстници обучават връстници“.

Младите обучители на връстници рядко биват възприемани като хора, облечени във власт, които наставляват и критикуват останалите. Обучението чрез връстници се възприема повече като обстановка, в която младите хора получават съвети от приятел. Този приятел е компетентен и знае какво е да си млад, защото е изправен пред същите проблеми като връстниците си.

Обучението чрез връстници овластява младите хора, защото им позволява да участват в дейности, които пряко ги засягат, и им осигурява достъп до информация и услуги, които им помагат да подобрят качеството на своя живот.

Също така, обучението на връстници трябва да се разглежда като предпоставка за партньорство между възрастните и младите хора. То произтича от убеждението, че младежите имат право да участват в разработването на програми, които се отнасят до тях и имат право на глас при формирането на политики, които се отнасят до техния живот и тяхното бъдеще.

Ролята на възрастните в този процес се заключава в откриването на водещи фигури в групите от връстници, тяхното мотивиране, обучение и подкрепа, но по начин по който да не изземват тяхната роля като обучители. Доверието и не натрапващата се помощ на възрастните са ключови за успеха на програмите от този тип.

Обучението на връстници за проблемите, свързани с дискриминацията и човешките права и ценности са част от промяната в обществото ни. Към този образователен модел трябва да се присъединят много и различни институции – образователни, социални, медии, местна власт и пр.

2. ОСНОВНИ ЦЕННОСТИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

„Единство в многообразието“

- това е **мотото на ЕС** и то е израз на ценностите на ЕС. Въпреки че всяка държава в ЕС има своя собствена култура, език и традиции, всички те споделят едни и същи общи ценности, които трябва да зачитат като членове на Европейския съюз.

Основната ценност, която обединява всички държави от ЕС, е **ДЕМОКРАЦИЯТА**.

Това означава, че само демократични държави могат да членуват в ЕС.

Другите ценности, които се споделят от всички държави от ЕС, са

- **зачитането на човешкото достойнство;**
- **свободата;**
- **равенството;**
- **върховенството на закона;**
- **зачитането на правата на човека, включително правата на хората принадлежащи към малцинствени групи.**

За тези ценности се е водила борба в продължение на много години и те са оформили обществото, в което живеем днес.

Знаете ли, че:

На европейското знаме са изобразени 12 златни звезди в кръг на син фон. То е прието през 1984 г. от Европейския съюз (наричан тогава Европейска икономическа общност) и сега се развява над сгради, паркове и паметници в цяла Европа.

Броят на звездите никога не се променя – те винаги са 12. Те символизират единството, солидарността и хармонията между народите в Европа

1

Човешко достойнство

Човешкото достойнство е ненакърнимо. То трябва да бъде зачитано и защитавано и е реалният фундамент на основните права.

2

Свобода

Свободата на движение дава на гражданите правото да се движат и пребивават свободно в рамките на Съюза. Личните свободи, като зачитане на личния живот, свобода на мисълта, на религията, на изразяването на мнение и на информация, са защитени с Хартата на основните права на ЕС.

3

Демокрация

Функционирането на ЕС се основава на демокрацията. Всеки пълнолетен гражданин на ЕС има право да се кандидатира и да гласува на избори за Европейски парламент, както и да се кандидатира и да гласува в страната си на пребиваване или на произход.

4

Равенство

Равенство означава равни права за всички граждани пред закона. Принципът на равенство между жените и мъжете е в основата на всички европейски политики и на европейската интеграция.

5

Върховенство на закона

ЕС се основава на върховенството на закона. Цялата му дейност се базира на договори, приети доброволно и демократично от държавите от ЕС. Правосъдието се осъществява от независима съдебна власт, която следи за спазването на закона

BENEFITS AND COMPENSATION

6

Права на човека

Правата на човека са защитени с Хартата на основните права на ЕС. Те обхващат правото на недискриминация въз основа на пол, расов или етнически произход, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, правото на защита на личните данни и правото на достъп до правосъдие.

3. ПРАВА НА ЧОВЕКА

Правата на човека са морални принципи и социални норми, които задават определени стандарти на човешко поведение и са защитени като законови права от местното и международно право.

Те имат законов статут на неотменими/основни права, които „всяка личност притежава по рождение, само защото тя или той е човешко същество“ и които са присъщи на всички човешки същества“, независимо от тяхната възраст, етнически произход, местоположение, език, религия, етническа принадлежност или някакъв друг статус.

Те са приложими навсякъде и по всяко време и затова са универсални и са еднакви за всеки човек. Те не трябва да се отнемат, освен в резултат на справедлив процес и въз основа на конкретни обстоятелства.

Всеки роден на този свят има човешки права, които трябва да бъдат защитени от закона. Според Организацията на обединените нации има 30 основни права на човека, признати по света.

Нека да разгледаме 5 от най-основните:

#1. Правото на живот

Това означава, че никой, включително правителството, не може да се опита да сложи край на живота ви. Това също означава, че правителството трябва да предприеме подходящи мерки за защита на живота, като създаде закони, които да ви защитят и, при някои обстоятелства, като предприеме стъпки, за да ви защити, ако животът ви е изложен на риск.

#2. Право на равно третиране пред закона

Всяко лице има право на признаване като личност пред закона. Всеки човек има право да се ползва от човешките права без дискриминация. Всеки човек е равен пред закона и има право на еднаква защита от закона без дискриминация. Всеки човек има право на равна и ефективна защита срещу дискриминация.

#3. Правото на свобода на мисълта, религията, мнението и изразяването.

Всеки има право на свобода на мисълта, съвестта и религията; това право включва свободата да променя своята религия или убеждения и свободата, самостоятелно или съвместно с други, да изповядва своята религия или убеждения в богослужение.

#4. Правото на труд

Правото на труд е концепцията, че хората имат човешко право да работят или да участват в продуктивна заетост и не трябва да бъдат възпрепятствани да го правят

#5. Право на образование

Образованието е основно човешко право за всички и е важно всеки да извлече максимума от живота си.

10 ДЕКЕМВРИ

МЕЖДУНАРОДЕН ДЕН НА ЧОВЕШКИТЕ ПРАВА

На този ден отново обръщаме внимание на това какво представляват човешките права и защо са толкова важни за съвременния живот.

➔ Припомняме си, че това са правата на **ВСИЧКИ** хора,

независимо от това къде са родени, какъв език говорят, от какъв пол са и т.н.

▶ Припомняме си кои са тези права и защо има закони, които да гарантират тяхното спазване.

Също така обръщаме внимание и на това, че правата са обвързани и със задължения ☺

4. РАВЕНСТВО, РАЗНООБРАЗИЕ И ПРИОБЩАВАНЕ

Равенството означава да се гарантира, че всеки един има равни възможности, независимо от способностите си, произхода си или начина си на живот.

Разнообразието означава да оценяваме различията между хората и да се отнасяме с уважение към ценностите, вярванията, културите и начина на живот на хората.

Равенството се отнася до предоставяне на равни възможности на всички и защита на хората от дискриминация.

Разнообразието се отнася до разпознаването, зачитането и оценяването на различията в хората.

Включването се отнася до опита на индивида на неговото/нейното работно място и в обществото и степента, до която той/тя се чувства ценен и включен.

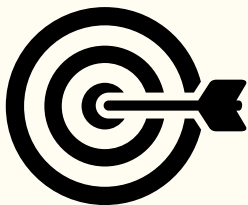
Можем да дефинираме равенството като основно свързано със справедливост и гарантиране, че всички ние имаме възможно най-добрия шанс да успеем в живота, независимо от нашия произход или идентичност. Постигането на равенство на резултатите означава, че може да се наложи да се направят конкретни неща за различни групи, за да сме сигурни, че всеки има възможност за еднакъв резултат.

II. СПЕЦИАЛНА ЧАСТ

***“Аз чувам и забравям.
Аз виждам и помням.
Аз правя и разбирам.”***

(Конфуций)

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Обучителния пакет, който предлагаме се фокусира върху следните основни цели:

1. Признаване на факта, че всички ние имаме предразсъдъци и тяхното индивидуално осъзнаване;
2. Да се помогне на децата да развият способности за разпознаване на неравностойно третиране, несправедливост, расизъм, стереотипи и предразсъдъци в многобройни ситуации от реалния живот.
3. Да се подхранват чувства на себеуважение, социална толерантност и емпатия, които са фундаментална основа за цялата култура на човешките права.

Методологията на обучение се стреми не само към усвояване на знания, но и към развитие на умения и промяна на нагласи.

Знанията, на които се базира толерантното отношение и поведение към другите, са в няколко сфери:

- Запознаване с универсалните човешките права на детето като гарантирани лични свободи;
- Запознаване с отговорността да се зачитат правата на другите хора;
- Усвояване на основни понятия като различните видове и форми на дискриминация.

Уменията, необходими на децата, за да участват в демократични процеси и да допринасят за изграждане на култура на толерантност и взаимно уважение са:

- Умения за изслушване на различни гледни точки и изразяване на собствено мнение;
- Умения за критично мислене: разграничаване между факт и мнение, осъзнаване на предразсъдъци и стереотипи, разпознаване на форми на дискриминация и език на омраза;
- Умения за групова работа: сътрудничество, вземане на решения с консенсус, мирно разрешаване на конфликти;
- Умения за разрешаване на проблеми;
- Умения за уверено себеизразяване.

Нагласите са онези принципи на живот с другите, които мотивират постъпките на децата. Те ги усвояват от примерите на взаимоотношения, които наблюдават в семейството, в класа, в училище, в общността. Повлияват се най-трудно и изискват най-дълго време на обучение. Нагласите, важни за превенция на дискриминацията са:

- Уважение към човешкото достойнство, независимо от различията между хората;
- Чувство за отговорност за собствените действия;
- Любопитство, отворен ум и високо оценяване на различията;
- Емпатия и солидарност с другите, както и защита на тези, които са дискриминирани

Нагласите и ценностите, които водят до поведение на толерантност, уважение към достойнството и отговорност за своите действия не могат да бъдат преподавани като теоретично знание. Те могат да бъдат възприети чрез осмисляне на собствения опит и преживявания в различни ситуации. Най-подходящите за тази цел методи са интерактивните, които още се наричат методи на активно учене и участие на учениците. Тези методи имат висока ефективност, особено когато целта е личностна и социална промяна на децата. В процеса на учене всяко дете влиза в контакт със собствените си чувства, може да изследва опита си, да направи свои интерпретации на това, което се случва и да обмени с другите деца мисли, мнения, идеи.

2.ВИДОВЕ АКТИВНИ МЕТОДИ, КОИТО МОГАТ ДА БЪДАТ ИЗПОЛЗВАНИ ПОВРЕМЕ НА ОБУЧЕНИЯТА

Активните методи на обучение, наред с това, че дават знания, имат преимуществото да спомагат за сформиранието на практически умения и за промяна на нагласите. Препоръчва се използването на следните активни методи при провеждане на обученията.

МОЗЪЧНА АТАКА	Техниката наподобява "обстрелване" с отговори. Събирането на идеи за кратко време е основната цел на мозъчната атака. Водещият поставя въпрос, който е свързан с темата. Обявява се, че всеки възможен отговор от страна на обучаемите, дори и най-абсурдният, се зачита и приема, без да се обсъжда в този момент. Всички идеи открито се записват, без да се преценява ценността или оригиналността на отговорите. Обучаемите трябва да знаят предварително, че от тях не се изисква да дават обяснение или да аргументират своето мнение.
ЛЕКЦИЯ	Предоставяне на кратка информация по дадена тема. Учителите трябва да въведат накратко темата.
ПРЕЗЕНТАЦИЯ	Това е често използван метод, включващ илюстрации, графики, фигури и таблици, с предоставяне на материали, за да се гарантира по-нататъшното разпространение на информацията.
ПРИМЕРИ ОТ ПРАКТИКАТА	Примери от реалния живот по темите, обхванати в обучението, могат да бъдат много полезни, особено когато са извлечени от опита на вашата организация или други групи, ангажирани в същата област. Форматът може да варира от кратки прегледи до илюстрирани последователни казуси.

<p>ГРУПОВА РАБОТА</p>	<p>Този формат позволява директно ангажиране с дискутираните теми и дава пространство за индивидуално участие. Внимателното планиране е ключово за груповата работа. Ясните инструкции за целта и резултатите от упражнението, доброто време, малките групи (в идеалния случай не повече от пет души във всяка) и внимателното модериране на съвместната им работа е от съществено значение.</p> <p>За работа в малки групи, класът се разделя на малки групи от шест или по-малко участника и се определя кратко време, за да се изпълни дадена задача, да се предприеме действие или да се обсъди даден въпрос, тема или проблем. Това е добър метод, когато класът е голям, а времето е ограничено. Учениците се опознават по-добре, всеки успява да се включи и сподели своите идеи.</p>
<p>РАБОТА В МАЛКА ГРУПА</p>	<p>Тази техника се използва, за да се изведат най-важните теми и идеи от предварително създаден за целта списък (например, след мозъчна атака, след договаряне на правила и др.). Това може да стане по различен начин: Всеки участник отбелязва (с флумастер, с цветна залепваща се точка или по друг начин) една или две най-важни за него идеи от списъка. Приоритетните за групата са идеите, които са събрали най-много точки.</p>
<p>ПОДРЕЖДАНЕ ПО ВАЖНОСТ</p>	<p>Разглежда се проблем или тема, която представлява интерес с цел да се постигне по-добро разбиране на дадена тема или въпрос, да се вземе най-доброто решение или да се развият нови идеи и насоки за групата. Дава се възможност на учениците да учат един от друг и да се научат да се обръщат един към друг при разрешаването на проблеми. По този начин учениците задълбочават разбирането си и се доближават до темата.</p> <p>Могат да се развият също така и умения за слушане, отстояване на мнение и емпатия. Водещият формулира ясно темата и стимулира обучаемите да участват като не забравя за влиянието, което оказва невербалното му поведение, вметнати гуми или коментари. Важно е водещият да задава въпроси, които окуражават обучаемите да мислят по творчески начин (например, въпроси, започващи с "Как", "Защо" и "По какъв начин"). Стремешт е да не се задават въпроси, които изискват отговори само с "да" и "не". Ритъмът на задаване на въпроси също е важен. Обучаемите трябва да имат достатъчно време да помислят, но и темпото на питане трябва да е енергично, за да поддържа атмосферата.</p> <p>Възможни "опасности" при прилагането на техниката са неясно формулиране на дискуссионната тема, санкциониращо и оценъчно присъствие на водещия, авторитарно вменияване на собствени становища, досада и скука поради загуба на темпо и др.</p>
<p>ДИСКУСИЯ</p>	

ДЕБАТ

Дебатът е вид дискусия, в която група участници (участник) има за цел да убеди други участници или публика в своята идея, позиция, отношение и др. При дебатването пред класа се представя определен проблем или въпрос и учениците трябва да заемат определена позиция за разрешаването му. Може да участва целия клас или малки групи. Определен въпрос може да се разглежда креативно и в дълбочина. Учениците могат да взимат отношение по теми, които са особено важни за тях. Дебатването дава възможност да се упражняват умения за представяне пред публика, критично мислене, задаване на въпроси.

ОБСЪЖДАНЕ НА КАЗУСИ

На групата (или на малки групи) се представя реален или въображаем случай, който трябва да се обсъди. Провокират се обучаемите да се поставят мислено на мястото на героите от случая и да разсъждават как биха реагирали на тяхно място и какви биха били последиците от това. Казусите дават възможност на учениците да изследват проблеми и дилеми и безопасно да тестват различни решения. Осигурява се възможност за взаимна работа, споделяне на идеи и установяване, че понякога хората виждат нещата по различен начин. Казусите са мощно средство за генериране на мисли и дискусии. Те позволяват на учащите да анализират силите, под влиянието на които отделен човек или група хора действат по един или друг начин и да оценят последиците. Този процес на мислене може да помогне на учениците, когато взимат решения в живота.

РОЛЕВА ИГРА

Тази техника дава възможност на обучаемите да влязат в ролята на някой друг човек, да чувстват, действат и решават от нечия друга позиция. Ролевата игра се развива по зададен сценарий. Този сценарий дава шанс на участниците да изразят чувства, мисли и опит от гледна точка на своя герой от ролята.

Добрата, реалистичната ролева игра може да помогне за постигане на няколко основни цели на всяка образователна програма:

- Представя информация. Ролевата игра е привлекателен начин за представяне на информация чрез чувство за хумор и реалистични ситуации. Тя позволява на учителите да пресъздават чрез средствата на играта митовете, които хората разпространяват, и да покажат как те могат да бъдат развенчани. При ролевата игра хората могат да изследват проблеми, които пораждават силни емоции и затова не искат да говорят открито за тях. Създава мотивация.

КОЛАЖИ

Ролевата игра може да пресъздаде по особено правдоподобен начин различни ситуации, като например дискриминирането в училище, стигматизацията в медиите, липсата на толерантност в семейството и т.н.

Добре поставената ролева игра ангажира сърцата и умовете на младите хора и може да ги мотивира да променят своите нагласи по даден въпрос.

Колажите са визуализираща техника, при която чрез изработване на пано от различни погръчни материали (снимки, изрезки от списания и вестници, цветни хартии и др.) се представя темата. Например: Образът на човек, постигнал успех в обществото и образът на човек, който е неударник.

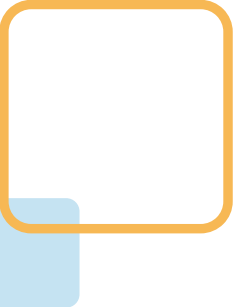
ГЛЕДАНЕ НА ФИЛМИ/ КЛИПОВЕ

Техниката се състои в предоставяне на учениците на игрални или учебни филми, които да включват проблемите на дискриминацията и човешките права по един вълнуващ начин. За да се използва този метод е важно предварително да са разработени от фасилитатора въпроси за дискусия към съответния филм или епизод. Учебният филм, който е включен в обучителния пакет представя добър модел за работа с тази съвременна и добре приета от учениците техника.

3.СЪЗДАВАНЕ НА ОБУЧИТЕЛНА ПРОГРАМА

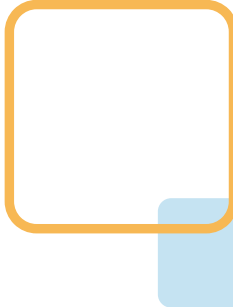

Построяването на цялостна обучителна програма обединява в едно всички елементи на обучението – целеполагане, провеждане, отчитане и последващи действия.

Добре подготвената обучителна програма предразполага към ефективна работа и качествени резултати по време на обучителния процес. Програмата се съобразява с характеристиките на обучаемите и със средата, в която ще се провежда.

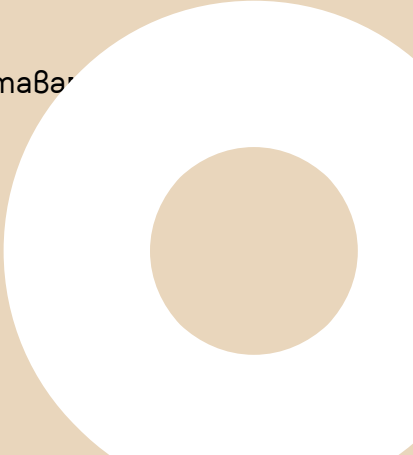
Има няколко елемента, които са от изключителна важност при създаване на обучителна програма:

ЦЕЛ И ПОДЦЕЛИ

Още преди построяването на програмата екипът от обучители трябва да разполага с формулирани обучителни цели. При подготовката на програма целите служат като скелет, върху който се поставят пласт по пласт елементите на програмата.

Ето някои примерни цели за обучения по права на човека, дискриминация, нетолерантност:

- Да разберем понятието за правата на човека и тяхната важност за обществото;
 - Да разпознаваме различните форми на дискриминация и как те влияят върху индивидите;
 - Да научим как да се противопоставим на нетолерантността и ксенофобията в обществото;
 - Да развием умения за комуникация и сътрудничество с хора от различни култури и етнически групи;
 - Да се запознаем с правата на малцинствата и как да ги защитаваме;
 - Да станем активни участници в борбата за защита на правата на човека и противодействие на дискриминацията и нетолерантността.
-

КАК ДА ИЗБЕРЕМ ТЕМА И ДА ИЗПОЛЗВАМЕ СВОЯ ОПИТ И ИСТОРИЯ

За да изберете тема за обучение по правата на човека например, **разгледайте своя опит и история и намерете области, в които имате знание и опит, свързани с правата на човека.** Можете да се вдъхновите от лични преживявания, които имате.

След като сте избрали тема, можете да използвате **своя опит и история**, за да направите обучението по-лично и ангажиращо за учащите се.

Споделете свои истории и примери от живота си, които илюстрират значението на правата на човека и как те са били нарушавани или защитавани във Вашия живот.

Използвайте своя опит и история за да направите обучението по-реално и практично за учащите се. **Покажете как правата на човека са важни във всекидневни ситуации и как всяко един от нас може да допринесе за тяхната защита и насърчаване.**

Накрая, **не забравяйте да подкрепяте своите умения с факти и информация** относно правата на човека.

Използвайте различни информационни материали, за да подкрепите своето обучение и да го направите по-изчерпателно и информативно.

КАК ДА ПОДРЕДИМ ПРОГРАМАТА

Подредба на обучителната част от програмата следва логиката на развитие на компетентност.

Започваме с развитието на нагласи, продължаваме със знания, създаваме среда за развитие на умения и накрая подпомагаме участниците да разберат връзката на новопридобитите компетенции с реалния живот и как ще им бъдат полезни.

Предлагаме ви едно примерно подреждане на програмата:

- **Задаване на основни понятия** и принципи на правата на човека и тяхното значение в обществото.
- **Представяне и дискусия на случаи** на дискриминация и разглеждане на методи за противодействие на дискриминацията.
- **Обсъждане** на различни форми на езика на омразата и влиянието им върху обществото и отделния човек.
- **Разглеждане на понятието за равенство** и начините за постигане на равенство в обществото
- **Разглеждане на исторически и съвременни случаи** на дискриминация на ромите.
- **Дискусии и ролеви игри.**
- **Обратна връзка.**

Важно е да се отдели време за обсъждане на конкретни случаи, истории и примери от реалния живот, за да се усъвършенстват знанията и уменията на участниците в програмата. Така те ще могат по-лесно да приложат усвоените знания в реални ситуации и да допринесат за изграждането на по-толерантно и уважаващо различията общество.

Опитайте се да **разпределите** сесииите като **30 % от времето е за учителя (въвеждане на информация, даване на инструкции, демонстрации и др.)** и **70 % е за участниците (дискусии, групова работа, упражнение, разработка и др.)**.

4. КАК ДА ГОВОРИМ ПРЕД СВОИТЕ ВРЪСТНИЦИ, УЧАСТНИЦИ В ОБУЧЕНИЕТО

На всеки от нас му се е налагало поне веднъж да излезе да говори пред публика. Независимо дали става въпрос да представиш презентация в университета или пък да изнесеш реч в голяма зала, ние винаги ще се притесняваме. Няколко съвета:

- Бъдете **ясни и конкретни** в изразяването си;
- Използвайте **подходящ език и тон**, който да ви помогне да запазите вниманието на участниците;
- **Създайте връзка** с аудиторията си, като използвате примери и сценарии, които са за тях важни и имат смисъл;
- **Позволете на участниците да задават въпроси** и да споделят своите мнения и опит.
- Поддържайте **активна комуникация** с участниците и поощрявайте тяхното участие в дискусиите;
- **Бъдете ентузиазирани и мотивирани** за обучението, което представяте, за да вдъхнете същия дух и на участниците.

КАК ДА СЕ ПОДГОТВИМ ДА ГОВОРИМ ПО ТЕМАТА

Първо **сегнете и помислете** върху темата. Разгледайте различни гледни точки по темата дори и да не сте съгласни с тях. **Поговорете с хора**, които имат опит по темата. Намерете своята гледна точка. Потърсете начин да свържете темата с личния си опит. За финал слушайте лекции на други хора по темата. След това може да започнете да структурирате вашата реч.

За да привлечете вниманието на аудиторията си още от начало, започнете презентацията си с **хумор, цитат, въпроси или пък песен**. Въведението трябва да въведе участниците в темата и да **ги накарат да се заслушат** в това, което имате да кажете.

Личната история винаги е добър начин да започнеш своята реч и да я направиш по-лична.

След като вече сте грабнали вниманието на публиката, **въведете ги в основната част на презентацията си**.

Разяснете отделните подтеми, направете връзката между тях.

Давайте адекватни примери в подкрепа на казаните неща от вас. Изложете вашите аргументи. В обобщението може да обобщите отново ключовите моменти и да кажете основното послание на презентацията ви.

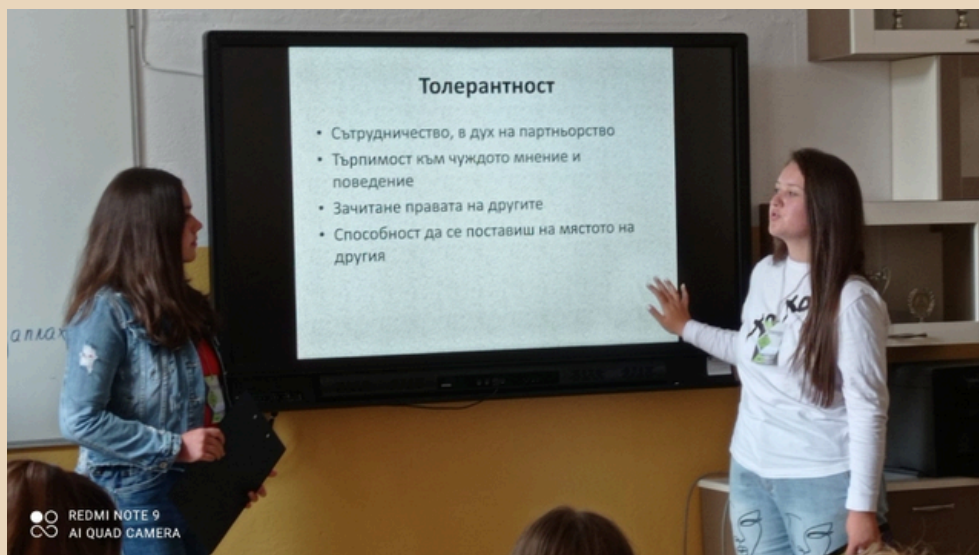
Извадете изводите си от всичко, което сте казали до тук.

5. СЪВЕТИ ЗА ДОБРО ПРЕДСТАВЯНЕ

- Усмихвайте се и се забавлявайте;
- Говорете високо;
- Дишайте;
- Бъдете себе си;
- Опознайте аудиторията си;
- Вмestете се във времето си;
- Използвайте ясен и разбираем език;
- Започнете с ударно начало;
- Подрежете историята си така, че да е интересна и краят и да не е предсказуем;
- Интерактивността е ключът към успешно обучение. Поставете въпроси, стимулирайте дискусията и насърчавайте учащите се да споделят своите мнения и идеи;
- Предоставете практически упражнения и задачи, които да помогнат на учащите се да приложат новите знания в реална ситуация;
- Бъдете търпеливи и подкрепящо насърчаващи към участниците;
- Приемайте грешките като част от учебния процес и ги използвайте, като възможност за усъвършенстване;
- Излезте от зоната си на комфорт, но не прекалено;
- Използвайте палитрата на гласа си, не говорете само в един тон;
- Потърсете обратна връзка;
- Не четете.
- Следвайки тези съвети, вие ще бъдете в състояние да водите обучението си по убедителен начин и да вдъхновявате.

КАКВО ДА НЕ ПРАВИМ ПО ВРЕМЕ НА ПРЕДСТАВЯНЕТО

- **Не се страхувайте;**
- **Не пренускайте набързо през речта си;**
- **Не подценявайте аудиторията си;**
- **-Не издавайте разочарование;**
- **-Не използвайте неприлични жестове или гуми;**
- **-Не казвайте неща, за които не сте сигурни.**

6. КАК ДА ПОДГОТВИМ ВИЗУАЛНА ПРЕЗЕНТАЦИЯ

СПАЗВАЙ ПРАВИЛОТО 10-20-30

Добре направената презентация е като страхотен филм, на който виждаш само субтитрите – разказът на презентирация е това, което разкрива цялата „картина“.

Презентацията не трябва да е по-дълга от 10 слайда;

Не трябва да продължава повече от 20 минути;

Не се препоръчва да използваш шрифт с размер по-малък от 30 пункта.

Тази рамка те води към „златната среда“ на количеството информация, която трябва да включиш, и те ориентира за времето, в което аудиторията ще остане ангажирана.

ЗА ДА ПОДГОТВИТЕ ДОБРА ПРЕЗЕНТАЦИЯ НА POWERPOINT, ЕТО НЯКОЛКО СЪВЕТА:

- Изберете **подходящ дизайн и шаблон** за презентацията си. Изберете цвятова схема, шрифтове и стил, които са подходящи за вашата тема и аудитория.
- **Подгответе** презентацията си. Направете я лесно разбираема и организирайте информацията по логически начин.
- **Използвайте ключови думи и кратки изречения** вместо дълги параграфи. Това ще направи вашата презентация по-лесно разбираема и запомняща се.
- **Използвайте визуални елементи** като графики, диаграми, изображения и видео, за да подкрепите вашите идеи и да направите презентацията по-интересна.
- **Подгответе си говора предварително** и упражнявайте презентацията, за да се уверите, че сте подготвени и уверени, когато влезете пред публиката си.
- **Не претоварвайте слайдовете с информация.** Пазете ги простички и фокусирани върху ключови точки.
- Накрая, **бъдете уверени и запазете контакт с аудиторията си** по време на презентацията. Покажете ентузиазъм и доверие в своя материал, за да ги убедите в важността на вашето послание.

7. УМЕНИЯ ЗА ВОДЕНЕ НА ГРУПОВ ПРОЦЕС

Обучението чрез опит и преживяване поставя значителни предизвикателства пред учителите (т.н. треньори). Водещият има множество отговорности и в съдържателен, и в емоционален (психологически), и в процесен (процедурен) аспект, които той изпълнява, чрез влизането си в различни роли.

Роля и отговорности на водещия

- **Превантивни мерки:**

- Добър дизайн на сесията и ясна програма;
- Определяне на основните въпроси за дискусия;
- Стратегии за разрешаване на проблемите;

- **Теория и техники:**

- Познаване на теорията;
- Познаване на активните методи за работа
- Умение да се прилагат подходящи активни методи за работа;

- **Следене на самия процес:**

- Поддържане на подходяща позитивна среда по време на обучението;
- Умение да се предусещат и успешно да се предотвратяват евентуалните конфликти или нежелателно поведение

- **Водене на обучението (реалното действие):**

- Наблюдаване процеса на работа;
- Прилага разнообразни методи в обучението и ги редува по подходящ начин;
- Намесва се деликатно и при необходимост;
- Владее езика на тялото и е внимателен към невербалното си поведение ;
- Запазва обективност и неутралност в различни учителни ситуации и взаимоотношения с обучаемите.
- Позитивно отношение към обучаемите.

КАК ДА СЕ СПРАВИТЕ С „ТРУДНИ“ УЧАСТНИЦИ

Що е то “проблемно поведение” на участници в групово обучение?

“Проблемното поведение” най-общо можем да определим като действия и постъпки на един или повече участници в обучителния процес, които пречат на групата за постигане на учебните цели. Отговорностите и задачите на водещия са да следи за поддържането на добронамерена и позитивна атмосфера на взаимодействие и взаимно учене в рамките на груповия процес. Ето защо водещият контролира обучението и атмосферата в групата и се намесва, когато е необходимо.

2. Кои са най – срещаните проблеми?

- **Действия и постъпки, които пречат на процеса**

Най-често това са нарушения на правилата за групова работа: закъснения, прекъсвания, едновременно говорене, шушукане и паралелни разговори по двойки и т.н. Намесата на водещия става чрез позоваване на правилата за групова работа. “Моля ви да спазваме правило №... Разбрахме се да говорим един по един!” Обикновено това е достатъчно за възстановяване на процеса. Ако след три намеси нещата продължават по същия начин, това означава, че в групата има някакъв проблем, който трябва да се обсъди приоритетно. В такъв случай водещият трябва да прекъсне процеса и да постави проблема за общо обсъждане.

- **Лични атаки към другите участниците**

Тук се проявява една от основните отговорности на водещия. Най-добре е още в правилата да има точка срещу обидите и личните нападки. По-сериозен проблем е, ако се появят междуличностни конфликти и напрежения в групата. Тогава процесът трябва да бъде спрян и да се обсъдят открито и добронамерено различията между участниците.

- **Атаки към съдържанието**

Възможно е някой от участниците да се позове на изследвания и данни от даден източник, които да са в противоречие на изложените от водещия факти. Тогава помолете този участник да донесе книгата (или списанието, брошурата) и заедно в групата обсъдете различията, ако има такива. Това е важно да се направи по открит и неагресивен начин (без атаки и лична защита) и ако има някаква “митология”, битуваща в главите на определени участници, тя да бъде осветена чрез точна фактология или съвременната ѝ интерпретация.

- **Атаки към водещия**

Почти невъзможно е при деца и ученици в една загрята група, където цари позитивна и добронамерена атмосфера на доверие и сътрудничество, да има атаки към водещия. Ако все пак това се случи, дори и в мек вариант, никога не приемайте атаката лично и не се оправдавайте. Не изпадайте в глуха защита. Помнете, че личността е неприкосновена. Помнете, водещият е човек и също има право на грешки. Ако сте сгрешили, извинете се и продължете, но не се оправдавайте.

III. УПРАЖНЕНИЯ И ИТРИ

В това ръководство ние ви предлагаме упражнения, които са разпределени по теми. Разграничени са 6 основни теми. Ако желаете да работите по специфична тема можете да изберете упражнение, което е поставено под всяка тема.

Темите са:

- Права на човека
- Предрасъдъци, расизъм и дискриминация.
- Равенство, разнообразие и включване
- Приемането на многообразието в обществото/ социална, образователна и културна равнопоставеност
- Реч на омразата

СЪДЪРЖАНИЕ

УПРАЖНЕНИЯ ЗА „РАЧУПВАНЕ НА ЛЕДА“ И/ИЛИ
ЗАГРЯВАНЕ

03

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМАТА „ПРАВА НА ЧОВЕКА“

04

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМА „ПРЕДРАСЪДЪЦИ, РАСИЗЪМ И
ДИСКРИМИНАЦИЯ“

05

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМАТА „РАВЕНСТВО, РАЗНООБРАЗИЕ
И ВКЛЮЧВАНЕ“

06

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМАТА „ПРИЕМАНЕТО НА МНОГООБРАЗИЕТО В
ОБЩЕСТВОТО/ СОЦИАЛНА, ОБРАЗОВАТЕЛНА И КУЛТУРНА
РАВНОПОСТАВЕНОСТ“

07

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМАТА „РЕЧ НА ОМРАЗАТА“

08

УПРАЖНЕНИЯ ЗА „РАЗЧУПВАНЕ НА ЛЕДА“ И/ИЛИ ЗАГРЯВАНЕ

Загриващите и ободряващите игри се провеждат за поддържане на интереса и бодрия дух на участниците по време на лекция.

Загриващите игри имат две основни цели:

1. Играта може да се използва за въведение в темата на обучението, която сте избрали.
2. Играта би могла да се използва и като упражнение за ободряване на групата, ако участниците са унили или прекалено сериозни.

1. Отивам на пътешествие

Помолете участниците да застанат в кръг. Започнете с гумите “Отивам на пътешествие и вземем със себе си презръдка” и презърнете човека вдясно от вас. Той/тя трябва да каже “Отивам на пътешествие и вземем със себе си презръдка и потупване по гърба”, да презърне следващия играч и да го потупа по гърба. Играта продължава, докато всеки участник каже и направи това, което е казал и направил предишният, като добави по нещо ново. Ако някой забрави последователността, окуражете другите да му помогнат да го направи правилно.

(Ако работите с група, в която докосването между играчите не е уместно, превърнете играта в упражнение за паметта, като например “Отивам на пътешествие и вземам със себе си портокал”, “Отивам на пътешествие и вземам със себе си портокал и стол”, “Отивам на пътешествие и вземем със себе си портокал, стол и аудиокасета.”)

2. Банан–банан–кокосов орех

Участниците образуват кръг седнали или прави. Един доброволец обикаля заг столовете и докосва играчите по главата, казвайки “Банан, банан, банан” и т. н. Когато накрая докосне някого и каже “Кокосов орех”, този играч трябва да започне да гони доброволца около кръга. Доброволецът се опитва да влезе в средата на кръга, преди да го уловят. Който остане прав извън кръга, обикаля около кръга в следващата игра. (В Малави играта се казва Пате–Пате–Гъска!)

УПРАЖНЕНИЯ ЗА „РАЗЧУПВАНЕ НА ЛЕДА“ И/ИЛИ ЗАГРЯВАНЕ

3. Германия – Африка – Гърция

С тебешир начертайте три дълги успоредни линии в средата на стаята. Напишете "Германия" на първата линия, "Африка" - на средната и "Гърция" - на третата. Всички участници застават на линията на "Гърция". Един доброволец вика имената на различните държави и участниците трябва да подскочат на линията на съответната държава. Отпадна всеки участник, който не скочи, скочи на погрешна държава, падне или се поколебае къде да скочи. Победител е останалият най-дълго в играта.

4. Продължавай

Участниците образуват кръг. Един доброволец излиза от стаята. Играчите от кръга скриват някакъв малък предмет. Цялата група запява "Продължавай! Продължавай! Продължавай!" (мелодия по избор). Доброволецът се връща и започва да се разхожда из стаята. Ако той/тя е далеч от скрития предмет, групата пее силно. Ако той/тя е много близо до скрития предмет, групата пее бавно и тихо. Песента продължава, докато доброволецът открие предмета.

5. "Водене за носа"

Чрез броене по метода 1,2,1,2....разделете групата на две по-малки групи. Помолете участниците от двете групи да застанат в редици една срещу друга на разстояние приблизително една ръка. Кажете на участниците от първа група, че те са марионетки, а втора група са кукловоди. Кукловодите трябва да водят марионетките с един пръст пред носа. Участниците трябва да си представят, че между пръста и носа има невидим конец и участниците трябва да се движат така, че да не скъсат конца. След няколко минути сменете ролите на групите.

6. "Да си сменят местата тези, които....."

Тази игра се води от един от участниците, останал прав в центъра на кръга, в който останалите са насядали. Качеството, което той посочи може да бъде видимо за всички (...носят черни обувки) или такова, което изисква самопреценка (умеят да бъдат дискретни) или откровение (...са влюбени). Всички, отговарящи на посочения критерий, трябва да разменят местата си. Водещият се включва в състезанието за места. Останалият прав, става водещ.

УПРАЖНЕНИЯ ЗА „РАЗЧУПВАНЕ НА ЛЕДА“ И/ИЛИ ЗАГРЯВАНЕ

7. “Въвеждаща игра”

Седнете всички в кръг. Раздайте на всеки лист хартия. Погледнете – листата на всички са еднакви. Затворете очи. Сгънете листа на две. Скъсайте горния ляв ъгъл. Отново сгънете листа на две и скъсайте горния ляв ъгъл. Повторете същото действие отново. Разгънете листа. Отворете очи.

Погледнете своето, а после и произведенията на останалите – всички те са различни. Защото ние самите сме различни. И колко чудесно е да е така – да имаме равни права, както имаме равни листове. Но да имаме правото да творим различна красота.

8. “Игра за запознанство”

Поканете всички участници да застанат прави в кръг. Всеки от тях последователно изговаря силно и ясно името, с което иска да го наричат в групата. Същевременно той се представя пред останалите, пристъпяйки крачка навътре в кръга с мимика и жест. След това всички групово повтарят това, което е направил, опитвайки се да запомнят името му.

9. “Моето име говори за мен”

Всеки участник написва името си вертикално, а срещу всяка от буквите хоризонтално – качество, започващо със съответната буква, което според него разкрива същността му. Отново в кръг, всички подред четат написаното.

10. “Интервю”

Приканете участниците, разделени по двойки, да си вземат взаимно интервюта за 3-5 мин., след което взаимно да се представят пред останалите.

Помните ли? Разделянето на групи става много лесно и удачно, когато всички са наредени в кръг и се броят на "Първи, втори..." или "първи, втори, трети..." и т.н., в зависимост от задачата.

11. “Импулси”

Наредени в кръг, седнете върху краката си. Положете гланите си на земята, като кръстосате ръце.

Подавайте импулс, тупайки с ръка по земята. Той се предава по кръга – ръка след ръка (а не човек след човек!) При 2 тупвания импулсът променя посоката си.

УПРАЖНЕНИЯ ЗА „РАЗЧУПВАНЕ НА ЛЕДА“ И/ИЛИ ЗАГРЯВАНЕ

12. „Добър съм в“

1. Помолете всички да застанат в много широк кръг.
2. Поканете някого да направи стъпка навътре в кръга и да сподели нещо, в което е добър.
3. След това кажете на останалите в групата да направят стъпка напред, да повторят името на човека и това, в което той/тя е добър.
4. Поканете следващия участник, който да направи още стъпка напред.

13. „Разплитане на възел“

1. Помолете участниците да се разделят на малки групи от по 6-8 човека.
2. Кажете на всеки да застане рамо до рамо с другите в кръг, с протегнати напред ръце.
3. След това участниците трябва да се протегнат и да се хванат за ръце.
Условията са:
 - а) двама човека не могат да бъдат хванати с двете си ръце едновременно и
 - б) никой няма право да държи ръката на човека до себе си. (Резултатът изглежда като голям възел от сплетени ръце!)
4. Кажете на участниците да разплетат възела, без да се пускат.

14. „Букви на пода“

1. Разпръснете буквите на пода и помолете участниците да образуват кръг около тях.
2. Обяснете, че ще им зададете няколко въпроса, например: Как се казвате? Тогава участниците трябва възможно най-бързо да открият първата буква от името си и да застанат така, че пръст на крака им да докосва парчето хартия. Например Георги застава върху буква Г, Руми върху буква Р и т.н.
3. След като всеки е открил буквата си, минете през всички - буква по буква - и накарайте хората да кажат бързо името си.

Съвети:

Подредете буквите така, че около всяка от тях да има достатъчно място, тъй като е много вероятно върху някои от тях да застане повече от един човек. Забавната част е, когато повече от трима души опитат да застанат върху една и съща буква и им се наложи да се придържат един друг. Произволното разпиляване на буквите означава, че участниците ще си помагат с намирането им.

Ето няколко предложения за въпроси, които може да зададете на участниците:
·Как се казвате? ·В кой квартал на града живеете? ·Коя е любимата ви храна/напитка? ·Кой е любимият ви цвят? ·Коя е любимата ви книга/музика?

ТЕМА „ПРАВА НА ЧОВЕКА“

Този модул има за цел да запознае децата и младите хора с правата на човека. Информацията представена в него трябва да помогне на учениците да разберат важността на правата на човека като необходимо условие за съществуването на действащи демократични граждански общества. Правата на човека се разглеждат като основни права на всеки един индивид. Изяснява се защо държавните органи са тези, които носят основна отговорност за реализирането и спазването на правата на човека.

Всички ние трябва да зачитаме правата на другите и да използваме собствените си права участвайки активно в развитието на обществото. Зачитането на правата на човека е предпоставка за създаване на добре функциониращи и мирни демокрации.

Човешките права са засегнати в почти всички човешки дейности и реалности.

·Правата на човека са като броня: те ви защитават.

- Те са като правила, защото ви учат как да се държите.
- Те са като съдии, защото пред тях можете да обжалвате.
- Те са абстрактни - като емоции, и както емоциите, те принадлежат на всички и съществуват, независимо от случващото се.
- Те са като природата, тъй като могат да бъдат нарушени,
- Те са и като човешкия дух, защото не могат да бъдат унищожени.
- Подобно на времето навън, те се отнасят по един и същи начин към богати и бедни, стари и млади, бели и черни, високи и ниски.
- Те ни предлагат уважение и изискват от нас да се отнасяме с уважение към другите.

Подобно на добротата, истината и равнопоставеността, ние понякога може и да не сме съгласни с техните дефиниции, но ги разпознаваме, когато видим тяхното нарушаване.

Основни ценности

Две са основните ценности, залегнали в основата на идеята за правата на човека - човешкото достойнство и равенството.

На базата на тези две основни ценности могат да се дефинират и много други, които да ни помогнат да определим по-прецизно как на практика би трябвало да съжителстват съвместно хората и обществата.

Например:

Свобода: защото човешката воля е важна част от човешкото достойнство. Принуждаването ни да направим нещо против нашата воля унижава човешкия дух.

Уважение към другите: защото липсата на уважение към някого пречи да оценим неговата индивидуалност и основно достойнство.

Недопускане на дискриминация: защото равенството на човешкото достойнство означава, че не трябва да съдим за правата и възможностите на хората въз основа на техните характеристики.

Толерантност: защото нетолерантността показва липса на уважение към различието, а равенството не означава еднаквост.

Справедливост: защото хората, еднакви по своята човечност, заслужават справедливо отношение.

Отговорност: защото уважението към правата на другите е свързано с отговорност за собствените ни дейности и полагане на усилия за прилагане на правата на всеки и всички.

УПРАЖНЕНИЯ ТЕМА „ПРАВА НА ЧОВЕКА“

1. „Новата планета“[1]

1.Разделяме участниците на малки групи (от 3 до 5 участници) и въвеждаме условието на задачата:

„На Земята е станала катастрофа и целият живот е заличен. Вие сте едни от късметлиите, които ще се качат на борда на космически кораб, който е на път за нова планета. Планетата много прилича на Земята, с планини, вода, равнини, океани, атмосфера, природа и животни. Единственото, което липсва, са хората. Вие сте първите хора на планетата. Знаете обаче, че след това там ще се заселят още хиляди, може би милиони хора. Вие, като първи хора, имате привилегията да решите какви правила да бъдат в сила на тази планета“.

2. Всяка група трябва да се съгласи на 10 правила, които ще се прилагат за всички хора, за да могат да живеят добре. Правилата трябва да бъдат записани на голям лист хартия. Групите измислят и име на новата планета. (Време за изпълнение 20–30 минути).

3.Участниците се събират в обща група и всяка група представя своята планета с правила. По време на презентациите водещия обръща специално внимание на правилата, свързани с човешкото достойнство, равенството, зачитането на другите и недискриминацията, тъй като те представляват основни ценности, стоящи зад понятието права на човека. Защо тези правила и ценности са толкова важни? По време на обсъждането става ясно, че много от правилата на групите си приличат и са въведени със същите мотиви като съвременните права на човека.

4.Водещият насочва вниманието към това, че работата на учениците в групи много наподобява процеса на преговори, който Комисията на ООН за правата на човека предприема след Втората световна война. Тогава представители на държави от цял свят се споразумяват за някои основни права на човека, които трябва да се прилагат за всички хора навсякъде по света. Втората световна война с нейните над 55 милиона жертви създаде необходимост всички страни да се споразумеят за някои основни права на човека, които да важат за всички хора по света.

5.Водещият разказва историята за произхода и съдържанието на Всеобщата декларация за правата на човека (1948 г.).

6.Всеки участник получава копие от Всеобщата декларация за правата на човека. Участниците се връщат в първоначалните си малки групи. Задачата е да сравнят правилата на собствената си планета с тези от Всеобщата декларация за правата на човека. Кои членове от Декларацията се отнасят до същите въпроси като техните собствени правила.

УПРАЖНЕНИЯ ТЕМА „ПРАВА НА ЧОВЕКА“

7. Всички участници се събират отново заедно, за да обсъдят резултатите от дискусиите в групите. Участниците откриват, че много от техните собствени правила съвпадат със съдържанието на Всеобщата декларация за правата на човека. Защо според тях е така? Тази дискусия дава възможност да се разгледат отблизо членовете от Всеобщата декларация за правата на човека и учениците да се запознаят по-подробно с тях.

[1]<https://humanrights-education.org/2019/12/18/novata-planeta-kakvo-predstavlyavat-pravata-na-choveka/>

2. „Нарисувай правата си“

1. Помолете участниците да се разделят на малки групи от 4-5 души и да си изберат име на отбора.
2. Обяснете, че по време на тази дейност те ще се състезават по отбори. Ще дадете на един участник от всеки отбор по един член от Всеобщата декларация за правата на човека, който той ще трябва да изобрази. Останалите активни страни в отбора трябва да отгатнат кое право е изобразено на рисунката. Отборът, който пръв познае, отбелязва точка. Печели отборът, който е събрал най-много точки.
3. Помолете отборите да вземат няколко листа хартия и молив/химикал и да намерят място за сядане в стаята. Отборите трябва да са на известно разстояние един от друг, за да не се подслушват.
4. Повикайте при себе си по един участник от всеки отбор. Дайте им едно от правата във вашия списък, напр. „забрана на изтезанията“ .
5. Помолете ги да се върнат в групите си и да направят рисунка, която да изобразява даденото право, докато в същото време съотборниците им се опитват да познаят кое е това право. Могат да рисуват само изображения - не могат да се ползват числа или думи. Говоренето не е разрешено, освен с цел потвърждаване на правилния отговор.
6. Съотборниците могат да казват само предположенията си. Няма право да задават въпроси.
7. След всеки кръг на играта помолете всички рисуващи да напишат на картината си кое право е изобразено и дали са завършили рисунката си, а след това да поставят листа настрана.

УПРАЖНЕНИЯ ТЕМА „ПРАВА НА ЧОВЕКА“

Ако искате:

8. Направете втори кръг на играта; повикайте нови активни страни, които да рисуват, и им дайте друго право от списъка. Направете общо 7 или 8 кръга. Във всеки кръг трябва да рисува различен участник. Постарайте се всеки да има възможност да рисува поне веднъж.

9. Накрая помолете групите да изложат рисунките си, за да ги сравнят и обсъдят различните интерпретации и изображения на отделните права.

Обсъждане и оценка

Започнете с общ преглед на самата дейност и след това преминете към обсъждане на знанията на участниците за правата на човека.

·Изобразяването на правата на човека по-лесно ли е било или по-трудно спрямо очакванията на участниците?

·По какъв начин участниците са решили да изобразят дадено право? Откъде са черпели образите?

·Ако те са нарисували нарушение на правата, това нарушение може ли да се случи в тяхната общност/група?

·Какви са приликите и разликите между различните изображения на едно и също право? Колко различни начина има за изобразяване и интерпретация на една и съща концепция?

·След като всички рисунки са разгледани, попитайте участниците до каква степен са запознати с правата на човека.

·Смятат ли, че правата на човека имат връзка със собствения им живот? Кои права?

Съвети за учителя

·Преди да направите това упражнение, трябва да прочетете Всеобщата декларация за правата на човека и да се запознаете с това, което влиза в понятието „права на човека“ -например, че правата са гарантирани в световен план, защитени са от закона, насочени са към достойнството на човека, защитават както отделни лица, така и групи хора, не могат да бъдат отнети, те са еднакви, взаимнозависими и всеобщи.

·Трябва да решите как ще ползвате предварително закаченото табло на стената с Декларацията. Ако участниците слабо познават Декларацията, може да ползвате таблото, преди да започнете самата дейност, защото в противен случай те може да не разберат какво точно трябва да отгатнат! Ако са по-добре запознати, използвайте таблото накрая, за да стимулирате дискусия за правата, които не са били изобразени.

УПРАЖНЕНИЯ ТЕМА „ПРАВА НА ЧОВЕКА“

·Имайте предвид, че хората, които мислят, че не могат да рисуват добре, може да сметнат това упражнение за прекалено трудно. Уверете ги, че не търсите произведения на изкуството и поощрете всеки участник да направи опит. Може да останат изненадани от работата си!

·Използвайте съкратената версия на Декларацията, за да изберете права за изобразяване. Ето и някои предложения: право на живот; забрана на изтезанията; право на справедлив съдебен процес; забрана на дискриминацията; право на неприкосновеност; право на образование; забрана на робството; свобода на сдружаването; свобода на изразяването; право на националност; свобода на мисълта и религията; правото на свободни избори; право на труд; право на здраве; право на собственост; право на встъпване в брак и създаване на семейство и право на избор на брачен партньор.

<https://www.youtube.com/watch?v=PPFuZELACwo>

<https://www.youtube.com/watch?v=zAUU4o0yaPQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=jUfjdp5J-4>

<https://www.youtube.com/watch?v=erZlOkQ8Zzw>

ТЕМА „ПРЕДРАСЪДЪЦИ, РАСИЗЪМ И ДИСКРИМИНАЦИЯ“

Стереотип - това е доста опростена и внушена представа за хора или събития, която най-често не е свързана с нашия личен опит. Някой ни е казал ... Нещо сме чули ... Това са неща, които без да знаем са ни натрапени отвън (медиите, приятелите, средата...). Ето защо някои хора упорито твърдят, че „мразят циганите“, но с удоволствие слушат Азис.

Стереотипът е обобщено убеждение или мнение за дадена група хора. Обикновено стереотипите се базират или на някакъв личен опит или на впечатления, които сме придобили в процеса на социализация, от по-възрастните, от домашното ни обкръжение, в училище или чрез средствата за масова комуникация, които впоследствие стават генерализирани.

Предразсъдъците са вярвания, възприети от мнозинството в обкръжението ни. Те представляват специфична, положителна или отрицателна нагласа към човек или предмет, основана на мнението на другите. Тези нагласи са много устойчиви и трудно се променят даже и при убедителни доказателства за тяхната неоснователност. Предразсъдъците се поддържат от стереотипите и засягат всички области от човешкия живот – религия, политика, раси, хранене и т.н. Като цяло подобен род нагласи представляват пречка за общуването и предразполагат хората към конфликти. От цялото многообразие на въздействия (информация, наблюдения, емоции и др.), които се стоварват върху нас във всеки момент, ние подбираме само онези, които отговарят на едни или други наши критерии. Причината – няма как да обработим цялата заливаща ни информация за единица време – затова подбираме „на око“. При този подбор информацията се опростява и изкривява. Именно тези „изкривявания“ са източник на негативните социални нагласи, с които се сблъскваме. Предразсъдъците са мотива на дискриминацията.

Расизъм

Някои предразсъдъци могат да се трансформират в идеологии и да подхранват омразата. Такава идеология е расизмът. Расизмът включва дискриминационно или унизително поведение спрямо хората заради тяхната въображаема „непълноценност“. Широко разпространено е било убеждението, че сред човешките видове има човешки раси, които се разграничават въз основа на физическите им разлики. Последствията от расистките идеологии са били унищожителни за човечеството. Той е бил оправдание за робството, колониализма,

ТЕМА „ПРЕДРАСЪДЪЦИ, РАСИЗЪМ И ДИСКРИМИНАЦИЯ“

апартейда, насилствената стерилизация и унищожаването на хора. Той е бил в основата на нацистката идеология и програмите за изтреблението на евреите и други „по-нисши народи“.

За съжаление, расизмът продължава да съществува в съвременните европейски общества и политики. Макар расите вече да не се възприемат като биологическа категория и само малко на брой хора да вярват днес в „по-висшите раси“ с присъщото им право да доминират над смятаните за „по-нисши“, последствията на расизма не са напълно изчезнали и той приема други форми, като културен расизъм или етноцентризъм[1], убеждението, че някои култури, по принцип техните собствени, са по-високо стоящи или че други култури, традиции и истории са несъвместими с техните.

Проява на расизъм е всяка проява, която се възприема като расистка от жертвата или от друго лице. Например:

Физически тормоз: обхваща по-очевидните примери за брутални нападения или физическо сплашване на деца и възрастни от малцинствени групи, както и инциденти на „по-слабо“ сплашване, които имат кумулативен ефект.

Словесен тормоз: най-очевидните примери са назоваването с обидни имена на хора от малцинствени групи и подигравки заради произхода или културата на гаген човек (музика, облекло или начин на хранене). Може да има и други форми на словесен тормоз, които са по-незабележими и които идват от страна на обучители, ученици или други възрастни хора, като например небрежни обидни забележки от расистко естество.

Отказ за сътрудничество и неуважение: отказът да се сътрудничи или да се покаже уважение към ученици, обучители, младежки лидери и други представители на малцинствени групи от страна на хората от училищната общност. Неуважението може да бъде и непреднамерено, ако гаген учител или обучител например проявява незнание за културните практики на гаген ученик по начин, който кара жертвата да се чувства неудобно или подложена на тормоз.

Други прояви: расистки вицове или използване на расистка лексика, носене на расистки символи, значки, фланелки и др., писане на расистки графити, разпространяване на расистка литература или плакати, наличие на расистки или фашистки организации в или около училището, или създаване на стереотипи от страна на възрастните, което може да доведе до дискриминация.

ТЕМА „ПРЕДРАСЪДЪЦИ, РАСИЗЪМ И ДИСКРИМИНАЦИЯ“

Дискриминация - това е несправедливо отношение и поведение, основано на произволни мотиви. Това е предразсъдък в действие. Т.е. ако предразсъдъците са убеждение, то дискриминацията е вид поведение. Дискриминацията може да се проявява на различни нива, от простото избягване до активни и враждебни атаки срещу дадена личност или група от хора.

Дискриминация е налице, когато хората биват третирани по-неблагоприятно от други хора единствено по причина на това, че принадлежат или са възприемани като принадлежащи на определена група или категория хора. Хората могат да бъдат дискриминирани заради тяхната възраст, увреждане, етническа принадлежност, произход, политически убеждения, раса, религия, жененост, сексуална ориентация, език, култура и по различни други признаци. Дискриминацията, която често е резултат на предразсъдъците на хората, прави хората безсилни, пречи им да бъдат активни граждани, ограничава ги да развиват уменията си и в редица ситуации спира достъпа им до работа, здравни услуги, образование или жилище.

Дискриминацията има преки последствия върху онези хора и групи, които са дискриминирани, но индиректно има също дълбоки последици върху обществото като цяло. Общество, в което дискриминацията е позволена или се толерира, е общество, в което хората са лишени от свободата да разгърнат пълния си потенциал за себе си и за обществото.

УПРАЖНЕНИЕ ПО ТЕМА „СТЕРЕОТИП“

Загряващо упражнение „Рисунка със затворени очи“

Всеки ученик се опитва да нарисува нещо със затворени очи. След като е готов, дава рисунката на ученика до него да я допълни ако има нужда и да я представи пред класа. Така всеки ученик рисува, дорисува рисунката на друг. По този начин се пресъздават спомените на учениците.

Упражнение „Познай кой е на снимката“

Целта на тази дейност е да направи участниците чувствителни спрямо техните собствени стереотипи и предразсъдъци, води до дискусия за това защо е важно да познаваме собствените си стереотипи и предразсъдъци. Също помага на участниците да станат по-наясно с факторите, които влияят на стереотипите и служи като основа за дискусия по въпроса какво можем да направим, за да намалим стереотипите и предразсъдъците.

Насоки: Участниците се канят да се разхождат из помещението, в което ще видят 12 снимки на хора пред тях. Задачата им е да помислят за професията на тези хора и за това как им изглеждат. Когато смятат, че са готови с отговора си, те трябва да го напишат на лепящо листче и да го сгънат на две. После трябва да залепят сгънатото листче на картинката. Този процес се повтаря докато всички участници минават през всички снимки. Тогава учителят минава през всяка картинка и прочита на глас хипотезите на участниците. След това прочита и истинските описания на хората от снимките.

След това учителят пита:

- Как сте предположили за професиите на хората?
- На кой критерий са основали преценката си (външен вид , въображение, култура , цвят на кожата , предимства / недостатъци , които човекът има)?

След това учителят представя концепцията за стереотипите и води дискусия към това защо е важно да не съдим другите въз основа на стереотипи.

След това дава и концепцията за предразсъдъците и я свързва с упражнението и това защо е важно да познаваме собствените си стереотипи и предразсъдъци.

УПРАЖНЕНИЕ ПО ТЕМА „ПРЕДРАЗСЪДЪК“

Име на упражнението: Слонове

Насоки: Обучителят чете на участниците следния текст който е обобщение на повестта на Дейвид МакКий „ Бивни “

Някога слоновете идвали в два цвята : бели или черни. Те всички обичали други същества, но всяка група слонове искала да унищожи слоновете, които не били като тях.

Тези, които обичали мира, избягали и се скрили в най-дълбоката джунгла, а битката започнала.

Всички войници успели . Дълго време изглеждало, че на света няма никакви слонове, от никой цвят.

Но после наследниците на обичащите мира слонове излезли от джунглата и всички вече били сиви .Само че те имали два размера уши (...) и слоновете с малките уши се гледали странно със слоновете с големите уши “.

Дискусия:

- Слоновете в историята не се харесвали, защото изглеждали различно едни от други.
- Цветът на кожата или размерът на ушите означават ли , че слоновете са лоши ?
- Начинът, по който изглеждате, отразява ли истинските ви качества ?
- Може ли да не харесате някого, преди да го опознаете ?
- Можете ли да не харесвате приятел заради размера на ушите му ?
- Ами заради цвета на кожата му ?
- Приемливо ли е да съдим другите заради това че изглеждат различно от нас ?
- Едно и също ли е да не харесваме някого, защото изглежда различно от нас и да не харесваме някого, защото е бил груб с нас

УПРАЖНЕНИЕ ПО ТЕМА „РАСИЗЪМ“

Настоящото упражнение се състои от две части.

Част 1 представлява обсъждане на въпроса какво се разбира под термина „расизъм“, а в **Част 2** се изготвя работен вариант на правилник за борба с проявите на расизъм в училище, в клуб или друга организация.

Част 1. Обсъждане: какво разбираме под термина расизъм?

1. В началото направете „мозъчна атака“ за расизма. „Мозъчната атака“ е класически начин за започване на дадено упражнение,

Може да зададете един от следните въпроси:

- Какво си представяте, когато чуете гумата расизъм?
- Често срещано явление ли е расизмът в училището или клуба и в обществото като цяло?
- Знаете ли за прояви на расизъм, които са се случили във Вашето училище или общност?
- Има ли групи, които са най-засегнати? Кои? Защо? Същите групи ли са били най-потърпевши преди 20 или 50 години?
- Как биват третирани ромите във вашата държава и в другите държави в Европа?
- Какви видове стереотипи имате за ромите? Откъде произлизат тези стереотипи? Как можем да се справим с тях?
- Кои човешки права са застрашени в критичната ситуация?
- Има ли според вас компютърни игри, в които има расизъм - примери

Също така можете да раздвижите нещата, като провокирате участниците, чрез разказване на расистки виц. Изберете такъв, който предизвиква смях спрямо дадена група хора, от която няма представители във вашия клас или младежка група. Във всяка страна има традиционни вицове за представители на други народи. В началото на дискусията може да помолите групата да разкаже един-два такива вица. След това може да насочите разговора към границата, разделяща расистките от нерасистките вицове. Вицовете за роми и евреи например националистични ли са или расистки? Това може да ви доведе до дефиницията за расистки виц и проява на расизъм.

УПРАЖНЕНИЕ ПО ТЕМА „ДИСКРИМИНАЦИЯ“

1. Описание на играта:

Целта на играта е да се илюстрират трудностите, произтичащи от дискриминацията и разделението на хората.

Класът се разделя на два отбора с два различни цвята (с цветни листчета или по друг начин). Дава се задача да бъде свършена определена работа. За да бъде изпълнена работата, е необходим ресурс. На едната група се дава достъп до повече/по-качествен ресурс, а на другата до по-малко по-некачествен. В резултат, привилегированата група свършва работата по-бързо/по-добре.

Възможна задача: награсква се нещо на гъската (или се оставя непочистена). Двете групи имат за задача да избършат по една половина. На едната група се разрешава ползването на гъбата, а на другата не. Докато първите ще се справят със задачата бързо и безпроблемно, вторите ще трябва да използват повече усилия и да работят с погръчни средства. За да се избегне прекалена суматоха, може да се разбиват групите на по-малки – по един, двама или трима ученика, като упражнението се повтори няколко пъти.

Отборите, имащи гъба ще се справят по-бързо и по-лесно със задачата.

Темни за дискусия: След края на играта се питат двете групи как са се чувствали. Как втората група се е справила с предизвикателството. Мислят ли, че е честно. Какви хитрости са използвали, за да компенсират неравностойното си положение.

Възможни въпроси: Честно ли е да се разделя едно общество на расова (или друга) основа? Знаят ли за други такива общества? Има ли подобно нещо в България? Чували ли са/ставали ли са свидетели на такъв тип дискриминация? Как определяме кой човек има повече права от друг?

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМА „ДИСКРИМИНАЦИЯ НА БАЗА УВРЕЖДАНЕ“

2. Описание на играта:

Целта на играта е бъдат симулирани затрудненията при четене и писане, които някои деца изпитват. Класа се разделя на три групи и на децата от всяка група се дава част от приложения по-голям текст с разкривени/неясни букви, симулиращи усещането, което би могло да има дете с дислексия. Задачата на всяко дете е да препише дадения му текст, като за по-голямо затруднение, показалецът, средният и безименният пръст на ръката са превързани с тиксо. Целта е да бъдат поставени в положение, в което им е трудно да четат и да пишат без менталните им функции да са засегнати. След като всички приключат с писането, заедно всички прочитат текста от начало до край, за да може всеки да е чул цялата история, описана в него.

Тема за дискусия: Как са се чувствали. Кое е било по-трудно – да четат или да пишат. Защо? Чували ли са за хора, които имат такива затруднения в реалния живот. Дават им се такива примери в лицето на Алберт Айнщайн (който е имал дислексия), като се подчертава, че това затруднение не пречи на умствените способности на човека, но променя начина, по който този човек учи.

Аналогична дискусия за хората с физически увреждания, като за пример служи Стивън Хокинг, който въпреки изключително сложните си физически затруднения е един от най-изтъкнатите учени на всички времена.

Възможни въпроси: Среждали ли сте хора с подобни затруднения? Мислите ли, че те са по-глунави от останалите? Могат ли те да учат в едно училище/една класна стая с другите деца? Каква помощ биха могли да им окажат останалите деца от класа? Бихте ли помагали на съученик с такива затруднения?

Домашно задание: Да научат повече за Алберт Айнщайн и Стивън Хокинг.

За домашно им се казва да научат повече за тези две личности и нещата, които са постигнали.

Работа по групи: Изработка на плакати, на които децата да се опитат да напишат собствените си послания като се опитат да изкопират шрифтовете от заданието.

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМА „ДИСКРИМИНАЦИЯ НА БАЗА УВРЕЖДАНЕ“

Някои деца, не могат да четат, не защото не искат да се научат. Има такива деца, които мислят се стараят и имат желание, но им е трудно. И тогава всичко от себе си, за да се научи да чете гладко, въпреки това чепенето за него остава трудна задача. Той знае, че е умно дете, полага усилия, но защото това не успява да се научи да чете като своите съученици?

Но им проблем, който се нарича дислексия. Дислексията е да хората да се свързват с речта и писането, но това свързан е с ум, а не с чепенето. Нещо по-важно е свързан в мозък. Им много умни и талантливи хора, които стигат до дислексия. Децата с дислексия имат проблем с първите стъпки в речта. За тях е много трудно да четат думите и те често са немогат, защото четат да не.

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМА „ДИСКРИМИНАЦИЯ НА БАЗА УВРЕЖДАНЕ“

Иво има дислексия, но това не означава, че той ще бъде лош ученик, или че е по-глупав от съучениците си. С малко помощ от другите и собствени усилия Иво може да се научи да чете и пише и да продължи да ходи на училище заедно с приятелите си. Необходимо е просто да му се даде възможност да учи по свой собствен начин, за да не изостане с материала.

ЦЕЛИЯТ ТЕКСТ:

НЯКОИ ДЕЦА, НЕ МОГАТ ДА ЧЕТАТ, НЕ ЗАЩОТО НЕ ИСКАТ ДА СЕ НАУЧАТ. ИМА ТАКИВА ДЕЦА, КОИТО МНОГО СЕ СТАРАЯТ И ИМАТ ЖЕЛЕНИЕ, НО ИМ Е ТРУДНО. ИВО ДАВА ВСИЧКО ОТ СЕБЕ СИ, ЗА ДА СЕ НАУЧИ ДА ЧЕТЕ ГЛАДКО, ВЪПРЕКИ ТОВА ЧЕТЕНЕТО ЗА НЕГО ОСТАВА ТРУДНА ЗАДАЧА. ТОЙ ЗНАЕ, ЧЕ Е УМНО ДЕТЕ, ПОЛАГА УСИЛИЯ, НО ЗАЩО ТОГАВА НЕ УСПЯВА ДА СЕ НАУЧИ ДА ЧЕТЕ КАТО СВОИТЕ СЪУЧЕНИЦИ?

ИВО ИМА ПРОБЛЕМ, КОЙТО СЕ НАРИЧА ДИСЛЕКСИЯ. ДИСЛЕКСИЯТА КАРА ХОРАТА ДА СЕ ЗАТРУДНЯВАТ С ЧЕТЕНЕТО И ПИСАНЕТО, НО ТОВА СЪВСЕМ НЕ ЗНАЧИ, ЧЕ ТЕ НЕ СА УМНИ. НЕЩО ПО-РАЗЛИЧНО СЕ СЛУЧВА В МОЗЪКА. ИМА МНОГО УМНИ И ТАЛАНТЛИВИ ХОРА, КОИТО СТРАДАТ ОТ ДИСЛЕКСИЯ. ДЕЦАТА С ДИСЛЕКСИЯ ИМАТ ПРОБЛЕМ С ПЪРВИТЕ СЪПЪТКИ В ЧЕТЕНЕТО. ЗА ТЯХ Е МНОГО ТРУДНО ДА РАЗЧИТАТ БУКВИТЕ И ТЕ БЪРЗО СЕ ИЗМОРЯВАТ, КОГАТО ТРЯБВА ДА ЧЕТАТ.

ИВО ИМА ДИСЛЕКСИЯ, НО ТОВА НЕ ОЗНАЧАВА, ЧЕ ТОЙ ЩЕ БЪДЕ ЛОШ УЧЕНИК, ИЛИ ЧЕ Е ПО-ГЛУПАВ ОТ СЪУЧЕНИЦИТЕ СИ. С МАЛКО ПОМОЩ ОТ ДРУГИТЕ И СОБСТВЕНИ УСИЛИЯ ИВО МОЖЕ ДА СЕ НАУЧИ ДА ЧЕТЕ И ПИШЕ И ДА ПРОДЪЛЖИ ДА ХОДИ НА УЧИЛИЩЕ ЗАЕДНО С ПРИЯТЕЛИТЕ СИ. НЕОБХОДИМО Е ПРОСТО ДА МУ СЕ ДАДЕ ВЪЗМОЖНОСТ ДА УЧИ ПО СВОЙ СОБСТВЕН НАЧИН, ЗА ДА НЕ ИЗОСТАНЕ С МАТЕРИАЛА.

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМАТА „РАВЕНСТВО, РАЗНООБРАЗИЕ И ВКЛЮЧВАНЕ“

1.Открийте приликите

Време: 15 мин.

Цел: Участниците да достигнат до разбирането, че всички човешки същества са различни и уникални и заслужават уважение и зачитане. Въпреки това, хората имат и много общи неща помежду си.

Необходими материали: Бели листа и химикалки.

Работа в групи до 6-8 човека

Насоки:

1: Съберете участниците в малки групи. Нека всяка група да вземе лист хартия и да направи на него две колони – колона Прилики и колона Различия.

2: За 5 минути, нека участниците да обсъдят и да запишат приликите за всички в тяхната група. Например: Всички са българи, говорят един език, Всички имат тъмен цвят на косата, Всички празнуват рожден ден през лятото, Всички живеят в един град и т.н.

3: След това за още 5 мин. групите да отбележат кои са различията, които откриват. Например: различен пол, различен цвят на косата, някои имат братя, други сестри, а други са сами и т.н.

Когато записват приликите и различията е важно участниците да се консултират с всички членове от групата, без да пренебрегват никого.

4: Нека всяка група да представи приликите и различията.

5: **Дискутирайте, примерни въпроси:**

- Кое е онова, което ни свързва? А онова, което ни прави различни?
- Кое виждаме по-лесно – приликите или различията?
- Как ви карат да се чувствате различията, когато трябва да общувате с някого, който е различен?

6: **В заключение**, ако прецените, можете да направите на флипчарт хартия един общ списък с прилики и различия на цялата група, който да окачите на стената, така че това да бъде като един празник на приликите и толерантността към различията.

<https://priobshti.se/article/priobshtavashta-klasna-staya/poznay-razlichiyata-uvazhavay-razlichiyata>

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМАТА „РАВЕНСТВО, РАЗНООБРАЗИЕ И ВКЛЮЧВАНЕ“

2.Открий какъв съм аз

Време: 15 мин.

Необходими материали: Листа с различни характери и роли. Подгответе характери и роли на хора, които са различни от нас по един или друг начин – цвят на кожата, икономическо положение и към които знаете, че има предразсъдъци. Ролите трябва да са толкова, колкото са участниците. Може някои роли да се повтарят.

Цел: Участниците да получат разбиране за това какво е предразсъдък.

Работа с цялата група

Примерни роли:

- Аз съм беден – присмивай ми се
- Аз съм с увреден слух – викай ми, когато ми говориш
- Аз съм ром – ти мислиш, че съм мръсен
- Аз съм чужденец – гледай ме странно
- Аз съм с увреждане и се движа бавно – не ме изчаквай – ти бързаш
- Аз съм жена – шофьор
- Аз съм рус/а
- Аз съм красив/а – прави ми комплименти
- Аз съм арабин – страхувай се от мен
- Аз съм от САЩ – имам много долари

Насоки:

- 1.Разлепете ролите на гърба на всеки от класа, без той/тя да вижда и без да знае каква е неговата / нейната роля.
- 2.Сега нека всички да започнат да се разхождат, да четат ролите на другите и да правят това, което е написано на листа, или което са чували за такъв тип човек, но без да издават какво е написано. Участниците трябва да се опитат да разберат какво пише на гърба им.
- 3.Нека това да продължи докато всички разгледат и «общуват» с всички.
- 4.Съберете групата и дискутирайте с всички.

Примерни въпроси към всеки един последователно:

- Какво се случваше с теб? Как се държаха другите?
 - Как се чувстваше ти? Кой/какъв си мислиш, че беше?
5. След като сподели, нека всеки един да прочита листчето с неговата роля.

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМАТА „РАВЕНСТВО, РАЗНООБРАЗИЕ И ВКЛЮЧВАНЕ“

Дискутирайте отново:

- Справедливо ли е такова поведение към тази група хора, към която ти принадлежеше?
- На какво се дължи такова поведение?
- Често ли се случва в нашето общество?
- Имаш ли примери за друга група хора, или със самия теб, някой да се е отнасял с пренебрежение или с неуважение?
- Справедливо ли е такова отношение?
- Има ли нарушение на някое от правата?
- Как да избегнем подобно отношение?

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМАТА „ПРИЕМАНЕТО НА МНОГООБРАЗИЕТО В ОБЩЕСТВОТО/ СОЦИАЛНА, ОБРАЗОВАТЕЛНА И КУЛТУРНА РАВНОПОСТАВЕНОСТ“

1. Упражнение: Снимка на групата

Необходими материали: Листове за рисуване, моливи, бои, флумастери, цветен кадастрон

Насоки :

Обяснете на децата, че ще правите нестандартна „снимка на класа“. Нека всяко дете нарисова свой автопортрет. Заедно с децата изрежете рисунките и направете колаж. Можете да залепите колажа пред класната стая или вътре в стаята на видимо за децата място.

Тази съвместна дейност ще позволи на децата да изразят себе си, ще им покаже, че макар и да изглеждате различни, има много неща, които ни свързват. Аз съм аз и съм уникален. Ние всички сме част от един и същ клас. Говорете за общите интереси, за приятелството, затова да приемаш различието и да го цениш.

Понякога причината другите да ни възприемат по определен начин не е заради начина, по който изглеждате, а заради начина, по който изразяваме себе си.

2. Упражнение: Да заемем позиция – гласувай с краката си!

Време: 10 мин.

Цел: Участниците да формират свое мнение по отношение на различията между хората

Необходими материали: Пространство за движение из стаята.

Работа с цялата група

Насоки:

Разделете стаята на две с мислена линия: от едната страна са съгласните, от другата, несъгласните. Нека участниците да се движат, за да изразят позицията си по твърдението, което чуят от вас. След всяко от твърдения, някои от децата могат да кажат защо са избрали дадената позиция.

Ето идеи за твърдения:

1. Ние хората имаме повече прилики, отколкото разлики помежду си.
2. Категоризацията на хората по цвят на кожата е само условна, няма биологични разлики между отделните групи хора заради различния цвят на кожата или различната култура.
3. Светът е опасен, защото в него живеят хора, които са прекалено различни едни от други.
4. Всички хора са родени с равни права, независимо от културата им.
5. Няма смисъл хората от различни култури да общуват помежду си.
6. Светът е по-интересен когато има различия.
7. Приликите са по-важни от различията между хората.

Когато хората не постигат съгласие по даден въпрос, е по-добре те да прекратят общуването.

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМАТА „ПРИЕМАНЕТО НА МНОГООБРАЗИЕТО В ОБЩЕСТВОТО/ СОЦИАЛНА, ОБРАЗОВАТЕЛНА И КУЛТУРНА РАВНОПОСТАВЕНОСТ“

Можете да заключите, че въпреки различния цвят на кожата, езика и култура, въпреки различията в начина на живот на хората по света, ние всички сме преди всичко хора, имаме равни права и е необходимо да се научим да ценим различията и да общуваме въпреки тях.

3.Упражнение: Зоологическа градина

Необходими материали: достатъчно голямо и безопасно пространство.

За кого е подходяща играта: за децата в детска градина и предучилищна възраст.

Преди да започнете играта:

С преброяване 1, 2, 3... разделете класа на 3, 4, или 5 отбора. В зависимост от възрастта и възможностите на децата в класа можете да сформирате и повече групи.

Задайте на всяка група да бъде определено животно. Първа група е слон, втора група – вълк, трета - куче и т.н. Заедно определете звука, който издават животните. Вълкът - вие (Аууу!), кучето - лае (Бау-бау!). Какво прави слонът?

Убедете се, че всяко едно от децата знае какво животно е. Размесете хубаво групите. Децата трябва да затворят очи.

Уверете се, че имате достатъчно пространство и няма наоколо опасни предмети, в които могат да се блъснат или спънат.

Как се играе играта:

Участниците държат очите си затворени по време на играта. Целта е да намерят животното като тях, като само издават звук, докато се разхождат из стаята. Посъветвайте ги да ходят бавно и, ако преценят, да държат ръцете си напред, за да не се ударят в нещо. Победител е отборът, който първи се групира. Играта може да приключи, когато всички групи намерят своите съотборници.

Варианти:

Можете да разделите децата по отбори като им раздадете карти с едни и същи животни. Ако имате 20 деца, които искате да разделите в 5 групи, за целта е необходимо да имате по 4 еднакви карти.

След играта дискутирайте трудно или лесно им е било, какви стратегии са използвали, за да се ориентират, успели ли са да си помагат, докато се търсят и т.н.

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМАТА „ПРИЕМАНЕТО НА МНОГООБРАЗИЕТО В ОБЩЕСТВОТО/ СОЦИАЛНА, ОБРАЗОВАТЕЛНА И КУЛТУРНА РАВНОПОСТАВЕНОСТ“

Вариант за по-големи ученици:

Разделете учениците по двойки. Вместо животни подгответе чифтове листчета с различни дейности, състояния, емоции (карам колело, проверявам си пощата, гледам телевизия, ям спазети; тъжен, весел, ядосан.) Раздайте листчета на учениците или им дайте сами да изтеглят.

Идеята е същата. При подаден от Вас сигнал всеки трябва да намери своя партньор. Като за по-големите, вместо да затворят очи и да издават звуци, правилото е да използват само жестове и мимики. Всеки сам решава как да имитира написаното.

Играта приключва, когато партньорите по листчета се съберат.

4. Упражнение: Нашият шарен клас

Необходими материали:

Шаблон на лице или човешка фигура, различни видове моливи, бои, флумастери, пастели.

Какво правим:

Раздайте на всяко едно дете лист с шаблона. Дайте им възможност да изберат средства за рисуване. Всеки оцветява фигурата. Накрая коментираме. Всички рисунки са различни, защото и всеки от нас е уникален.

Получаваме едни и същи възможности, но резултатът при всеки е различен. Защо е така? Как подбирате цвета, с който да рисуваме, как избираме средствата за рисуване и т. н.

Това обаче не прави едни рисунки по-добри или по-лоши от други.

Всеки пише името си. Закачаме рисунките на видно място.

Това е вашата мини-галерия и всеки е дал своя принос класната стая да изглежда цветна и красива.

Можете да използвате всякакви картинки за оцветяване. Обвържете ги с конкретна тема или предстоящо събитие

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМАТА „РЕЧ НА ОМРАЗТА“

В най-общ смисъл езикът на омразата е изказване, което е нараняващо, обидно, унижаващо и тормозещо, или може да подтикне към насилие, омраза или дискриминация, основани на раса, етническа принадлежност, религия или сексуална ориентация. Словото на омразата демонстрира силата и надмощието на мнозинството над малцинството и формира нетолерантна и ксенофобска^[1] атмосфера в обществото и съответно става причина за насилие и агресия.

Въпрос към участниците: Кои според тях са различните към които е насочен този език на омразата?

- Ромите
- ЛГБТИхората
- Бежанците
- Чужденците
- Българските турци
- Жените
- Евреите
- Хора със зависимости към алкохол и наркотици
- Хора с увреждания
- Представители на други групи

Въвеждане в темата:

Групата се разделя на 2 или три малки групи и всяка група има за задача да даде примери за изрази, които могат да бъдат определени като език на омразата.

Примерите се записват на дъската, след което с помощта на участниците се класифицирани на каква основа са според дефиницията за език на омразата. (например на база на религиозна, расова или друга основа.)

След като бъдат написани и групирани примерите дадени от децата ще се премине към по-детайлно дефиниране на езика на омразата със следното разяснение (презентация):

Всъщност терминът "език на омразата" е описателен термин, който характеризира появата на омраза чрез противопоставянето "свой"- "чужд", "ние"- "те", което се утвърждава чрез словото. Едновременно с това езикът на омразата е явление, което излиза от границите на речта и преминава на полето на действието, като в крайните си форми, умножавайки съществуващите предразсъдъци, може да предизвика агресия. За това трябва да се има предвид, че под "език" се разбира всеки вид комуникация, вербална и невербална - както устните изявления, така и писмени, визуални и символични форми на изразяване.

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМАТА „РЕЧ НА ОМРАЗАТА“

Основната цел на езика на омразата е да насажда омраза и нетърпимост, да унижава, да разпространява предразсъдци и страх към приемането за враждебното „чуждо“. То присъства в обществото – в медиите, в междуличностната комуникация, в говоренето на политиците и други.

1.Упражнение: Ролева игра - медиум

Един от учениците се избира за журналист, който ще чете новина, в която се използват крайни форми на език на омразата. Тази новина е реален текст на български журналист, признат като дебют на езика на омразата в българските медиуми:

„Пак зейнаха беззъби грозоти от екрана, пак се заоплакваха отровно – не смеели да пуснат децата си на училище, понеже българите ги „плюйвали“ – така се дереше нечленоразделно една от екрана. Никъде другаде няма телевизии, толкова доверчиви към лъжите и толкова търпеливи към обидите. И защо ги показват тия грозоти, особено в момент като сегашния не разбират ли, че по този начин поругават общия ни разум и общите ни ценности. И дават самочувствие на тия диваци, месец преди изборите пак и пак да се изхрачват по българите. Дай път на беззъбата [...] да се изплюе срещу българина... Размириците са едно от израженията на провала на българската кауза“.

Останалите ученици от класа се разделят на две групи – едната група ще представлява мнозинството, а другата група-малцинството-обект на език на омраза от гореспоменатата новина.

След изслушване на новината всяка група изразява отношението си към новината и ще сподели какви чувства поражда тя.

Ще се проведе беседа до какви негативни последствия биха довели подобно изразяване по медиите.

По този начин с ролевата игра ще се разиграе всъщност вкоренената нагласа към представителите на ромското малцинство без изрично да се споменават думите ром или циганин.

УПРАЖНЕНИЯ ПО ТЕМАТА „РЕЧ НА ОМРАЗТА“

2.Упражнение: Ролева игра – битова ситуация

Ще бъде разказана примерна битова ситуация, в която се използва език на омразата, а именно:

Съсед звъни на вратата на семейство, което говорят шумно на турски/ромски език и ги предупреждава да спрат да вдигат шум и то на този мръсен език.

Канят се 4 ученици да разигаят тази сцена, като репликите за диалога ще им бъдат раздадени от водещите на играта.

След разиграване на ситуацията следва заключителна беседа за последствията, причините за изразяване на омразата и как биха били преосмислени тези причини.

<https://www.youtube.com/watch?v=aAAjoYSV8zY>

<https://www.youtube.com/watch?v=SaJ9ErEp3yk>

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Разширен наръчник за ползване на обучителен пакет "Училища без дискриминация в гимназиален курс на образованието по метода Връстници обучават връстници", www.obuch.info
2. Цели и ценности/ Европейски съюз, www.european-union.europa.eu
3. Basic Human Rights, Prime Production Ltd., <https://primeproductionltd.com/7-basic-human-rights/>
4. "What do you mean by equality, diversity and inclusion?", University of Sunderland, www.sunderland.ac.uk
5. Маринов М. Наръчник за обучители „Усвояване на социални и жизненоважни умения чрез интерактивни методи на преподаване“, КЕЪР ИНТЕРНЕТЪНЪЛ
6. Огледала - Наръчник за борба срещу антициганизма чрез образование по човешки права
7. ДЕТСКО УЧАСТИЕ - Ръководство за обучение на деца и младежи, Фондация "Партньори-България"
8. Връстници обучават връстници- обучение на обучители, Междининституционална група на ООН за здраве, развитие и закрила на младите хора в Европа и Централна Азия, Подкомисия по обучение на Връстници от Връстници
9. КОМПАС, наръчника за обучение по човешки права за млади хора
10. <https://www.youtube.com/watch?v=aAAjoYSV8zY>
11. <https://www.youtube.com/watch?v=SaJ9ErEp3yk>
12. <https://www.coe.int/bg/web/compass/democracy>
13. <https://www.coe.int/bg/web/compass/discrimination-and-intolerance>
14. <https://www.coe.int/bg/web/compass/peace-and-violence>